

FOAIA POPORULUI

Prețul abonamentului:

Pe un an . . . . . 2 fl. (4 coroane).
Pe o jumătate de an . . . . . 1 fl. (2 coroane).
Pentru România 10 lei anual.

Abonamentele se fac la „Tipografia”, soc. pe acțiuni, Sibiu.

Apare în fiecare Duminecă

INSERATE

se primesc în biroul administrației (strada Poplăcii nr. 15.) — Telefon nr. 14.
Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Să ne luminăm!

— Noi pentru noi. —

S'a zis și s'a scris de atâtea-ori, că noi prin noi numai așa ne putem ridica, ca trebile noastre private și naționale să ne meargă bine înainte, dacă pe lângă nutirea dragostii sfinte către neam, vom aprinde *luminarea științei de carte* în mijlocul nostru.

Scurt: *trebuie să ne luminăm.*

Vremile noastre sunt de așa, încât acum mai mult se lucră cu mintea și mai mari câștiguri se fac cu judecata și înțelepciunea, decât cu puterea. Puterea singură, fără minte, nu mult plătește; ea singură, fără ajutorul minții, oarbea prin întunec și mintea trebuie să vie, ca să-i croiască calea adevărată.

Despre adevărurile aceste ne putem încredința în fiecare cias și pentru aceea toată silința noastră trebuie să fie îndreptată într'acolo, ca să ne luminăm mintea, să ne adunăm cunoștințe folositoare.

Mintea luminată ne va fi călăuza cea mai bună și cea mai prețioasă în valorile vieții!

Pentru luminarea minții avem două mari și puternice mijloace: *biserica și școala*. Biserica ne înalță sufletele, ne arată calea dreptății veșnice și ne învață a trăi în mod cinstit și moral. Școala, venind în ajutorul bisericii, ne deschide calea științei și ne împodobește mintea cu cunoștințe folositoare.

Estă pentru-ce am zis și zicem din nou, că spriginind biserica și școala românească, ne facem noi înșine noaună cel mai mare bine.

Numai fiind aceste în stare înfloritoare, putem să dăm înainte; fără de ele perduți am fi, precum ar fi ori-ce popor, care nu ar ști sau n'ar fi în stare să grijească de școala și biserica s'a națională.

În privința aceasta ne dau pilde frumoase popoarele mai înaintate decât noi. Căci ce vedem la ele? Vedem, că cu cât un popor e mai cult, mai învățat, cu atât mai mari jertfe aduce el pentru biserică și școală, cu atât sunt ele în stare mai înfloritoare. Aceste sunt tărnia unui popor. Odinioară, în veacurile trecute, puterea popoarelor sta în cetăți și întărituri; acum cetățile popoarelor sunt biserica și școala, cari răspundesc pretotindenea raze de lumini izbăvitoare.

Aceste cetăți ale noastre, biserica și școala națională, trebuie să le întărim și să le susținem din toate puterile. Ori-ce ajutor dăm acestora, ori-ce jertfe ni s'ar cere pentru ele, trebuie să la facem, căci aceste jertfe nu numai că nu sunt pierdute, dar' ele se întorc însutit spre binele și folosul nostru.

Cu atâta însă nu e destul. Împrejurările vieții de acum ne cer mai mult, ne cer ca să mergem cu un pas mai departe.

Am zis, că școala ne deschide calea învățătorei; în școală se pune temelul luminării minții. Pe acest temelie noi tre-

buie să zidim mai departe, ca în adevăr luminați să fim.

Trebue deci să spriginim școala, să învățăm în ea, dar' cu atâta nu e destul. *Trebue să învățăm și în afară de școală, după ce am trecut prin ea, mereu să învățăm și să ne adunăm cunoștințe folositoare.*

Dar' cum să facem aceasta? ne vor întreba unii dintre cetitorii noștri.

Răspunsul, ce-l putem da este: să cetim, căci acesta e singurul și cel mai puternic mijloc de-a ne înmulți cunoștințele, de cari avem lipsă în viață. Să cetim mereu, când avem vreme liberă, căci mari și neprăzuite foloase ne va aduce cetitul.

De-odată însă cu cetitul ni-se împune și datorința, de-a spriginii scrierile bune, ce es în tipar.

Despre aceasta datorință și despre aceea, că ce să cetim, ca vremea să nu o pierdem de giaba, vom vorbi în numărul viitor.

Sfârșitul mileniului. În 3 Noemvrie s'a închis expoziția din Pesta și s'au gătat sărbările millenare. Tîrgul jidovesc din Budapesta așadar' s'a gătat și unii din gheștarii perciuinați s'au ales cu câștig, cei mai mulți însă au rămas cu buzunarele goale și cu buzele dramboiate. Dar' cu toate acestea Jidănașii de pe la foi nu să dau din gură; în ziua de încheiere ei îndrugă vorbe de laudă și de preamărire — vezi Doamne — la nația

FOIȚĂ.

Dr. Ioan Rațiu.

— Din „Călimdarul Poporului” pe 1897. —

În timpurile grele, ce le petrece azi poporul românesc, în aceste zile de necaz și suferințe, când pe lângă multe lovituri din afară s'au mai adaus la necazurile lui și desbinările din lăuntru, o mare sguđuire s'a făcut în simul poporului nostru. Răsturnări, desamăgiri, schimbări și încurcături au fost partea ce ni-s'a sorțit în acest din urmă an.

Și între aceste împregiurări, ca o lumină, ca un stălp puternic să ridică în mijlocul nostru figura măreață a unui bărbat fruntaș al nostru.

Este Dr. Ioan Rațiu, președintele comitetului nostru național. Credem că nu putem face un lucru mai potrivit, decât ca în estan să împodobim cu icoana feții și vieții acestui fruntaș al nostru „Călimdarul Poporului”, ca toți Românii să-l cunoască și iubească.

Născut la anul 1828, în Turda, din părinți țerani nobili, Ioan Rațiu și-a început cariera

vieții ca elev al școlii române din localitate. La anul 1839, adevă în vîrstă de 11 ani, el părăsește casa părintească și trece la Blaj, acest focal de cultură națională, unde avea pe unchiul seu, canonicul Basiliu Rațiu. Ca elev al gimnasiului, a rămas în Blaj până la anul 1842, când s'a dus la gimnasiul din Cluj, pentru a învăța și în convictul piariștilor, unde avea toată întreținerea pe spesele fundațiunii episcopului Bob. Ca alumn al acestui renumit convict, care are însemnat rol în istoria culturală a poporului nostru, a absolvat gimnasiul, sau cum se zicea pe atunci liceul (filosofia și fizica).

Absolvând cu succes eminent, ca cei mai mulți tineri de român, și Ioan Rațiu a intrat în toamna anului 1847 în seminarul teologic din Blaj, cu propusul de a se face preot. După câteva zile petrecute în acest seminar episcopul Leményi, apreciând talentele tinărului cleric, l-a trimis în seminarul central din Budapesta, pentru a se perfecționa conform puterilor sale spirituale.

În acest seminar, care și astăzi este seminarul de model al țerii, se trimit cei mai aleși

clerici din fiecare diecesă catolică și gr-cat. Pe timpul acela însă Români erau puțini în acest seminar, câte 2—3 inși. Dela 1872 încoace însă, de când s'a desființat seminarul gr-cat. dela „St. Barbara” în Viena, sunt în fiecare an câte 15 elevi români, cei mai buni candidați de clerici ai dieceselor române gr-cat. din: Blaj, Oradea-mare, Lugoj și Gherla.

În seminarul din Pesta a ajuns tinărul nostru cleric anul cel vestit 1848. Șirul întemplerilor mari ce au urmat în acel an și în cel următor, s'a început în 15 Martie. Pesta era pe atunci în cea mai mare febră, care, lucru firesc, s'a resimțit și între zidurile liniștite ale seminarului.

În urma acestor întemplerii clericii au fost trimiși acasă mai curînd ca de obicei, către sfârșitul lui Maiu. Astfel vestea despre măreața adunare românească de pe *Câmpul libertății* dela Blaj, tinărul nostru cleric, mișcat și el în tot sufletul seu, a aflat-o în seminarul din Pesta. Curînd după măreața adunare a sosit acasă la *Turda*, de unde urmăria cu atențiune mișcările revoluționare ale Maghiarilor

maghiară, care 'și a sërbat milleniul și mint, că expoziția ar fi reușit de minune.

Vine însă foaia „Magyarország” și le arată minciuna; ea spune pe față și fără încunjur, că expoziția s'a sfârșit cu un mare deficit, atât în privința morală, cât și în privința bănească. „S'a văzut că sîntem săraci — zice foaia — și are să treacă multă vreme până se va face o nouă expoziție în Pesta”.

Ei, dacă Ungurii adevărați, cum sînt cei dela „Magyarország” o zic aceasta, ce să mai zicem noi?

Un alt ziar, jidano-maghiar, „Magy. Hirnap”, zice că „numai locuitorii români ai patriei au fost surzi la invitarea ce li-s'a făcut să iee parte la milleniu”.

Ne pare bine, că o mărturisesc aceasta Maghiarii. Simt și ei, că aceia dintre noi cari au mers la trgul jidovesc millenar, sînt niște „uscături” ai nației noastre, cari s'au dus siliți și ademeniți de câte „un blid de linte”. Nici un Român, care s'a dejosit a merge la milleniu, n'a mers din dragoste sau simț curat. Acești rătăciți n'au reprezentat pe poporul românesc și aceasta o mărturisește pe față foaia amintită mai sus.

Marea mulțime a poporului nostru s'a purtat cum se cuvine față de milleniul unguresc. Câtă vreme stăpînirea ungurească ne calcă drepturile, ne prigonește, ne înfundă în temnițe și ne împedecă în tot chipul în înaintarea noastră, Maghiarii să nu se aștepte la spriginul și la lucrarea noastră împreună cu ei.

Moștenirea testamentară.

Am arătat în numărul trecut, că cine are dreptul, după lege, să intre în averea celui răposat. Tot acolo s'a spus, că *fiicare* are dreptul a hotărî după plac despre averea sa, și a lăsa înainte de moarte, ce are să se întemple cu ea, după moartea sa. Acest drept se numește dreptul de a *testa*, de a face *testament*.

Testamentul e dar' un act de cea mai mare însemnătate, și de aceea s'a regulat prin lege modul cum are să fie făcut acest document, ca să aibă deplină

putere de drept, și să nu poată fi răsturnat prin sentință judecătorească.

Deși s'a zis, că *fiicare* are dreptul a dispune de averea sa după plac, totuși sînt casuri, în cari acest drept e restrins întru câtva. Astfel părinții nu pot testa întregă averea lor *străinilor*, atunci când au copii, pentru-că cel puțin jumătate din ea *sînt dator* să o lase copiilor. Un copil nu poate fi dar' desmoștenit cu totul din partea părinților, și cel puțin *jumătate* din aceea ce 'i-s'ar fi cuvenit să capete după moștenirea legală, *trebuie* să 'i-se dea și lui pe calea moștenirii testamentare. Un tată dar', care are trei copii, nu poate zice că întreaga sa avere o lasă cu testament numai unuia dintre copiii sei, ear' celorlalți doi nu le lasă nimica, pentru-că aceasta ar fi în contra legilor țerii, și un astfel de testament se nimicește prin sentință judecătorească. Poate zice însă, că două părți din avere lasă unuia dintre copii, ear' a treia parte o lasă la ceilalți doi, pentru-că în cazul acesta și acești doi 'și-ar primi partea lor hotărîtă prin lege; — adică jumătate din aceea ce căpătau dacă nu era testament. Sînt însă casuri, când părinții pot totuși să 'și desmoștenească copiii prin testament, și să nu le lase nimica din avere, și anume atunci, când copiii s'au arătat nemulțumitori față de părinți, și 'i-au vătămă în mod rău, — adică s'au atins de persoana lor și 'i-au bătut. În asemenea casuri desmoștenirea e întemeiată, și copilul care face astfel de fapte urite și necreștinești nu are dreptul să pretindă nici aceea ce 'i-s'a hotărît prin lege din averea părinților sei.

Această datorință de a lăsa jumătate din aceea ce li-s'ar cuveni după lege, — privește numai *copiii*; prin urmare acela care nu are copii nu e legat întru nimica la facerea testamentului seu, poate să 'și testeze averea cum vrea și cui vrea, are însă să fie băgător de seamă, ca testamentul să fie făcut în înțelesul

legii, și să corăspundă tuturor cerințelor ei.

Ca să fie bun testamentul, trebuie să fie făcut astfel: Bolnavul, — pentru-că oamenii nostri de regulă atunci fac testament, când se află cu câte un picior în groapă, în loc să 'l facă când sînt sănătoși și cu mintea întregă, — adună în giurul seu: patru oameni cinstiți, cari nu au fost pedepsiți pentru fapte criminale, și cari nu stau cu dînsul în nici o legătură de rudenie, și acestora le spune voința sa din urmă. Bolnavul, adică acela care face testament, trebuie singur să spună martorilor cu graiu viu că ce voește, ear nu să dea numai răspuns la întrebarea martorilor. Martorii au să asculte numai ce li-se spune din gura testatorului, și nu au să 'l întrebe, ori să 'l îndrepte întru nimic.

Martorii au să fie cu mare băgare de seamă la aceea ce le împărtășește bolnavul, pentru-că în cas dacă se naște proces după moartea acestuia, vor să se depună jurământ, că întru adevăr dorința răposatului a fost aceea care se află cuprinsă în testament.

Cel puțin doi dintre martori trebuie să știe scrie, — dintre cari apoi unul va pune pe hîrtie voința din urmă a testatorului, 'i-o va ceti cu glas înalt, și 'i-o va da să o subscrie, dacă știe scrie. ear' de nu, îl va subscrie singur, făcîndu-i cruce înainte numelui, și zicînd că: „s'a scris prin mine N. N.” Aceasta trebuie înse să se întemple acolo la fața locului, în casa bolnavului, și în ființa de față a tuturor martorilor de lipsă. După ce a iscălit testatorul testamentul au să 'l iscălească și martorii, însă după ce se făcut o observare sub iscălitura testatorului, de următorul cuprins: „Noi subscriși martori adevărim. că acest testament s'a făcut după voința și dorința consăteanului nostru N. N. în neconținută ființa de față a noastră! 'i-s'a cetit din cuvînt în cuvînt, și s'a aflat din partea sa de bun

contra oștirii împărătești și să informa despre pornirea Românilor, care 'l-a și răpit cu sine.

În toamna anului 1848 tînărul cleric să și pregătește de luptă și înființează împreună cu N. Murășanu și Alexandru Arpady legiunea comitatului Turda. În Decembrie 1848 legiunea aceasta, în frunte cu căpitanul Grätzer, a plecat spre Huedin și la muntele Hodiș a bătut pe honvezi. După bătaia asta au primit ordin să se retragă cătră Aiud. Auzind că Bem e în Cluj, oștirea română s'a abătut la Petridul-de-sus, unde era o soră a tînărului Rațiu, o soră măritată Medan. Mergînd mai departe spre Trăscău, au ajuns la Aiud, Blaj și Sibiu, unde au rămas până în Martie. După bătaia lui Bem la Ocna, trupele românești s'au dus pe la *Cricău*, unde era Axente cu oastea sa. Tînărul Rațiu a rămas 2 săptămîni în societatea lui Axente, dela care se informa despre mișcarea Românilor. De aci s'a retras la legiunea sa, care ajunsese într'aceia la Sălcuia. După lupta dela Mărișel, unde Hatvani și Vasvári fură strașnic bătuți, baronul Kemény a intrat cu armata în Abrud. Atunci craiul munților, *Avram*

Iancu, concentră toate legiunile în giurul Abrudului, astfel și tînărul Rațiu veni la Abrud și luă parte cu legiunea sa, condusă de Balint, la o bătălie asupra oastei lui Kemény, care se retrase cătră Zlatna, dar' fu fugărit și silit să părăsească Munții-Apuseni.

În Iulie 1849 Rațiu s'a retras earăși la Turda, dimpreună cu tovarășii sei Murășanu și Arpady. Aceștia însă se bolnăviră în curînd, enii ziceau că de coleră, alții că ar fi fost înveninați. Arpady plecase bolnav la Sibiu; în Alba-Iulia însă îl ajunse moartea. La vestea tristă tînărul Rațiu a alergat la Alba-Iulia, ca să dea cea din urmă cinstă prietenului seu, însoțindu-'i sicriul la mormînt. Când s'a reintors ear' la Turda, Murășanu încă era foarte rău și în scurt timp muri și el.

La 1850, după liniștirea sgomotoasei revoluțiuni, desilusionat ca toți tinerii în zilele acelea posomorite, Rațiu a intrat ca practicant pe lângă subcomisarul Botta din Agărbici. După câteva luni, primind un stipendiu, s'a dus la Viena, ca să învețe drepturile. La 1854, după o prea încordată muncă

sufletească de 4 ani, tînărul jurist s'a retras bolnav acasă; în câteva luni petrecute la Văcele (Előpatak) s'a reînălăturat de nou și în toamna anului ear' a plecat spre Apus. De astă-dată era însoțit de Iosif Hodoș, care mergea la Pavia. Rațiu a rămas în Pesta și s'a înscris ear' la drepturi. În 2 ani 'și-a făcut doctoratul, ear' la 1857 a intrat în funcție la tribunalul din Buda. Mai tîrziu a început o praxă advocațială, mai înainte la un avocat în Buda, apoi în Cluj, alături cu amical seu Ioan Șipotar. La 1860 a venit apoi la Sibiu, ca să facă censura de avocat.

Pe timpul acesta cade înființarea „Asoc. transilv.”, de care cu mîndrie să leagă și numele Dr. Ioan Rațiu.

Ideea primă a „Asociațiunii” s'a născut în cercul prietinesc al unor tineri români din Cluj: Șipotar, Rațiu, Filip și avocatul Al. Bohățel. Hotărîrea de a face pași pentru înființarea unei asociațiuni culturale românești e luată într'o seară, când ea de obicei, după cină, povestiau cum ar putea mai bine promova cauza neamului românesc. Ei com-

și consunător cu voința sa, ear' după aceea s'a provăzut cu subscrierea de sus. Testatorul 'și-a spus dorința cu graiu viu și respicat, singur și fără a fi fost silit din nici o parte." Urmează apoi subscrierile martorilor.

În casuri grabnice, când polnavul e aproape de moarte, ear martorii nu au vreme ca se pună pe hârtie voința din urmă a testatorului, e destul dacă martorii își întipăresc bine în minte dorințele testatorului, ca apoi după moartea acestuia, când vor fi chemați înaintea județului regesc la ascultare, se poată spune sub jurământ, care a fost voința celui răposat, cu privire la averea sa. Asadar' testamentul se poate face *in scris*, și se poate face și numai *cu gura*. Puterea lor însă e de o potrivă întru toate. — E de prisos a o spune, că neamurile precum și persoane cari au ceva legături cu testatorul, nu pot figura de martori la testament, ci numai oameni străini și oameni nepătați, cum s'a spus mai sus.

Brutus

Două procese de așitare.

Stăpânirea ungurească nu ne mai slăbește deloc cu *procesele, întemnițările și pedepsele* în bani. Cei dela cârmă nu ved, că prin astfel de măsuri barbare ne fac tot mai *diri* în lupta noastră dreaptă.

Într'o singură săptămână *două* procese, pentru așa zisa „așitare“ împotriva statului, s'au judecat, amândouă sfârșindu-se cu osândirea acușărilor români.

Un proces s'a ținut înaintea curții cu jurați din Cluj, Marția trecută (3 Noemvrie n.) Procesul s'a pornit — după-cum știm — pentru *poesia* „La Ardeal“, publicată în nr. 21 al „*Foii Poporului*“. Scriitorul acestei poezii, Romul N. Begnescu, trăiește în Româ-

nia, ca învățător. Dinsul n'a venit la judecată și astfel singurul acusat a fost *Andrei Balteș*, pe atunci răspunzător pentru „*Foia Poporului*“.

Aceasta e deja a noua-oară, că »*Foia Poporului*« e în procesată și osândită.

Deși apărătorul acusatului, dl *Dr. George Ilea*, avocat în Cluj, a dovedit cu multe și temeinice dovezi nevinovăția acusatului, jurații au aflat cu toții vinovat pe dl Balteș, pentru-că e — vezi Doamne! — *român* și răspunzător pentru o foaie *românească*.

Astfel tribunalul a osândit pe acusat la patru luni temniță ordinară, plățirea cheltuelilor de proces, în sumă de 26 fl. și luarea a 500 fl. din cauțiunea foii.

Apărătorul acusatului a dat recurs împotriva grozavei osânde.

Al doilea proces s'a judecat Sâmbăta trecută, în ziua *Sfântului Dumitru*, înaintea tribunalului din Sibiu.

Împrocesuatul, *Achim Rădoi*, econom din *Apoldul-de-jos*, ținutise la păretele de cătră uliță al casei sale un chip din România, care arată cum patru șachteri au înjunghiat în *Tisza-Eszlar*, la anul 1882, o fată de creștin. Sub chip se află câteva cuvinte românești, prin cari se îndeamnă la ruperea desvârșită a legăturilor cu Jidovii.

Apărătorul acusatului a fost dl *Coriolan Meseșan*, practicant de avocat în cancelaria dlui Dr. Amos Frâncu, care lipsea din Sibiu.

Acusatul s'a purtat cu hotărîre. El a mărturisit, că n'a pus chipul afară pentru a așita pe Jidovi, *de cari nici urmă nu se află în Apoldul-de-jos*, ci pentru-că a văzut, că nu 'i-e locul între icoanele sfinte, pe cari le are în casă.

Procurorul ceru în scurte și seci cuvinte osândirea acusatului, susținând, că el *a voit* să așite împotriva Jidovilor.

După acestea apărătorul rosti o frumoasă vorbire de apărare, în care arată cu multe și luminoase dovezi nevinovăția acusatului. Totuși tribunalul a osândit pe țeran *la două săptămâni temniță de stat și 10 fl. pedeapsă în bani, sau două zile închisoare*.

Împotriva osândeii nu s'a dat recurs din nici o parte.

Osânditului 'i-s'a dat voia să amâne împlinirea pedepsei, pe care o va face în închisoarea din Sibiu.

— Din trecutul nostru. —

Mihaiu-Viteazul.

(Istoria Țării-Românești).

Despre Mihaiu-Viteazul se face descriere în nr.ii 50 și 51 din anul trecut al „*Foii Poporului*“. Se arată aici anul nașterii lui Mihaiu, care a fost 1557 și necazurile și primejdiile prin cari a trecut el, până-ce a ajuns la domnie, la anul 1593, în vîrstă de 36 ani.

Mihaiu a aflat țeara în o stare de plîns, sărăcită, călcată și umilită de Turci. El se hotărăște să o scape de ei și după-ce face legături cu Papa dela Roma, cu Împăratul Austriei Rudolf II., cu principele Ardealului Sigismund Báthori și cu Domnul Moldovei Aron, cari toți 'i-au făgăduit a-'i da ajutor împotriva păgânilor, se răscăală și nu vrea să mai știe de jugul turcesc.

Această faptă îndrăzneată umple de mînie pe Turci, cari se pregătesc și vin asupra lui cu mare putere, ca să-'l răpuie.

Sultanul Mohamed III., care a urmat tatălui seu Murat al III-lea, la 1595 a trimis asupra lui Mihaiu pe cel mai vestit general al seu, pe marele vizir Sinan-Pașa, cu o oaste de 180.000 de Turci.

Mihaiu era în strîmtoare, căci ajutoarele făgăduite nu-'i sosiau și așa deocamdată era silit a să răzima numai în puterea sa. Și aceasta era slabă, căci

puseră și un apel cătră inteligența românească în scopul acesta, și când Dr. Ioan Rațiu a plecat din Cluj spre Sibiu, ca să facă cenzura, el s'a oprit în Turda și în Alba-Iulia și a câștigat pe toți fruntașii români pentru *ideea* »Asociațiunii«. După-ce a făcut cenzura a rămas cîtva timp încă în Sibiu, ocupându-se numai de cauza »Asociațiunii«. Pentru *ideea* aceasta a câștigat pe Bologa, Ioan Hannia, Nic. Popea și mai ales pe Metropolitul Șaguna, care s'a și *voit* să subscrie cererea făcută cătră guvern, ca să permită ținerea unei adunări în scopul înființării »Asociațiunii«. Îscălită astfel de Șaguna, cererea a fost trimisă prin doi tineri la Metropolitul Șuluț în Blaj, care însă din pricina unor formalități n'a *voit* să o subscrie. Atunci a mers Dr. Rațiu însuși la Blaj și dând Metropolitului explicațiile de lipsă, a fost așa norocos de l-a câștigat nu numai pe el, ci și pe toți canonicii, cari asemenea au subscrie cererea cătră guvern. Dela Blaj cererea aceasta a fost trimisă prin *peșteră* Pușcariu, acum avocat, la Brașov,

apoi a dat roată prin toate orașele unde sînt Români, și în urmă s'a reîntors ear' la Dr. Rațiu, care a predat-o Metropolitului Șaguna.

Astfel s'a câștigat permisiune pentru prima ședință de constituire; astfel s'a înființat »Asociațiunea transilvană« la inițiativa unor tineri și mai ales a tînărului Dr. I. Rațiu.

La 1860 tînărul avocat s'a stabilit în Alba-Iulia; în primăvara anului 1861 s'a reîntors la Turda.

Îndată după aceea s'au început luptele politice în congregația comitatului, la cari lupte Rațiu luă nu numai o parte activă, ci avea rol de conducător. În Maiu 1861 a și fost ales de vicecomite al Turzii. Dar' nu mult a rămas în acel post, pentru-că administrația turcească care se făcea în comitat l-a îngreșat. Odată s'a întemplat, că în lipsa dînsului a fost falsificat chiar un proces verbal, ceea-ce așa de mult l-a indignat, încât și-a dat abdicerea.

Îndată după aceea un larg câmp de alte lupte s'a deschis înaintea harnicului luptător

român: câmpul luptelor politice, un câmp pe care îl găsim neconținut până în ziua de astăzi.

La 1861 se exmite la Viena o deputație de trei: Iacob Bologa, Elia Măcelariu și — Dr. Ioan Rațiu. Deputația a plecat la începutul lui Iunie la Viena, unde în scurt timp a sosit și Metropolitul Șuluț, și a stat acolo până în Decemvrie. În timpul acesta cei patru deputați au fost primiți de mai multe-ori în audiență: la Împăratul, la Arhiducele Reiner și la ministrul Schmerling. Înaintea Împăratului, Dr. Rațiu s'a înfășoșat îmbrăcat într'un frumos costum românesc, decorat cu tricolor național. În costumul acesta ni-se presentă Dr. Rațiu în fotografia a doua, care împodobește »*Călimdarul Poporului*«.

(Va urma.)

puterile țerii erau sleite. El adună dimpreună cu un mic ajutor sosit din Ardeal, 16.000 de oșteni. Cu acești stă el la Călugăreni, în fața întregii armii turcești, care trecuse Dunărea pe un pod făcut la orașul Giurgiu. Aici, la Călugăreni, Mihaiu ajutat de așezarea locului și de iscusința sa războinică, isbuti a zdrobi pe Turci așa, încât omori mulți din ei, și făcu să se peară curagiul și băgă frică în ei.

Aceasta a fost vestita „*luptă dela Călugăreni*“, din vara anului 1595.

Și acum începem mai departe firul istorisirii.

Măcelului dela Călugăreni îi puse capăt noaptea, care acoperi pământul cu negrele sale umbre. Mihaiu, tăbărind cu oastea sa voinică în o mică depărtare, ținu sfat cu capetele armatei. În sfat se hotărî, ca lupta să nu se mai urmeze a doua zi, de oare-ce era prea de tot mică armata română față de cea turcească, abia a 10-a parte. Dar' se hotărî, ca să se tragă spre munți și aici să aștepte ajutorul creștinilor. Așa s'a și făcut. Mihaiu a plecat spre munți la Târgoviște și de aici pe apa Dâmboviței în sus, la un loc scutit, la *Stoienestii*.

Sinan-Pașa se luă în urma lui, dar' numai cu greu putu să-și plece armia la drum. Mihaiu prin învingerea sa băgă atata frică în Turci și le făcu atâta buimăceală, încât Sinan a trebuit să stea două zile întregi, ca să-și întămeze oștirea, din spaima ce o cuprinse.

El se îndreptă de a dreptul la București, pe care îl găsi deșert de locuitori. Aceștia, dimpreună cu locuitorii Târgoviștei și din alte părți, se scutiră în munți dinaintea urgiei ce venia pe capul lor.

Sinan îndată-ce sosi aici, porunci să se iee crucile de pe turnurile bisericilor, zdrobi sfintele icoane și prefăcu biserică Sf. George (metropolia) în geamie (biserică turcească) și făcură în ea slujbă și rugăciune turcească. Întârl apoi orașul și lăsând în el o garnisoană de două mii de soldați, porni spre Târgoviște, care pe atunci era capitala țerii și era oraș mare, împodobit cu palate, având mulțime de locuitori. Bucureștii era numai a doua capitală, unde Domnii țerii petreceau de obicei o parte din iarnă.

La Târgoviște, Sinan făcu ca și la București; încungiuă orașul cu iutăriri și apoi plecă la Stoienestii, să înfrângă pe Mihaiu.

În vremea aceasta însă sosi ajutorul așteptat din Ardeal, principele Sigismund Báthori și viteazul Domn, *Răzvan-Voda* din Moldova, cu oștile lor. Astfel creștinii aveau acum o armată de 60 mii ostași și 75 tunuri.

Era pe la jumătatea lunii Octomvrie când ambele oștiri stăteau față în față. Creștinii voiau să lovească pe Turci și

spre scopul acesta armia se puse în rânduri de bătaie. La avangardă fu pus Mihaiu, ca cel mai viteaz, cu 4 mii de călăreți bine învățați. Dar' ce să vezi? Creștinii nu avură cu cine să se bată, căci Sinan-Pașa, înspăimântat de ceea-ce pășise la Călugăreni, o rupse de fugă.

Oastea creștină lovi Târgoviștea și după trei zile de bombardare o cuprinse, apoi Mihaiu se luă în urma Turcilor.

Sinan-Pașa se întoarse la București, dar' prinzând de veste că este urmărit și că Mihaiu vrea să-și taie calea spre podul dela Giurgiu, părăsi numai decât Bucureștii, după-ce îi dădu foc. Sosindu-și vestea și despre căderea Târgoviștei, Turcii fură cuprinși de groază și retragerea lor sêmăna cu o adevărată fugă spre Dunăre. Dela București Sinan merse într'una 14 ciasuri și nu făcu popas până-ce nu trech de *Călugăreni*, loc care-și băga pe Turci în spaimă. În fuga lor Turcii pustiau grozav tot ce aflau în cale, pârjoleau satele, răpiau vitele și făceau alte prăzi și robiau pe oameni. Dar' totodată și lăpădau în urma lor tot ce-și împedea în fugă, așa că drumul era presărat de arme, bagage, răniți ș. a.

Mihaiu, cu oastea creștină, nu putu să-și ajungă, decât la Dunăre. Când sosiră Românii la Giurgiu, Sinan trecuse râul, dar' cu toate acestea pe țermul românesc era mare învâlmășeală, căci încă o mare mulțime de Turci; vite și robi, apoi cară cu proviant și tunari așteptau să treacă podul.

Mihaiu să aruncă asupra Turcilor, cari îngrămădindu-se pe pod se loviau și se ucideau între sine. Ploaia de gloanțe, ce Românii vârsa asupra lor, le făcea stricăciuni grozave, mai apoi începură a vârsa foc asupra podului și tunurile române. În sfârșit podul se rupse și Turcii căzură în Dunăre; atunci un urlet de spaimă și durere să auzi din mii de glasuri, apa se roși de sângele păgânilor și trupurile dușmanilor acopereau Dunărea, încât te înfiorai de ce-ți vedeau ochii.

Peste 18 mii de Turci periră aci, afară de altă mare mulțime, pe cari îi tăiară Românii, întâlnindu-și în păcuri, rupte de grosul oastei. La vre-o 5000 de robi fură scăpați din ghiarele Turcilor și afară de aceasta 6000 de cară cu pradă, mii de vite, bagage și munițiune rămase în mâinile Românilor.

Astfel se sfârși încălcarea lui Sinan-Pașa în România. El privia de pe țerm la risipirea și moartea Turcilor, fără să le poată ajuta. La Constantinopol vestea aceasta produse mare groază și Sinan fu lipsit de postul de mare-vizir și surghinit.

După isbânda aceasta Báthori cu ai sei, plecă acasă în Ardeal ear' Mihaiu cuprinse cetățile de pe malurile Dunării și le curăți de păgâni.

Toate aceste isbânzi au fost câștigate de către creștinii prin iscusința și

vitejia lui Mihaiu și a bravilor sei oșteni. El prin iscusința lui a făcut legătură de arme între creștini, el a băgat în Turci spaima la Călugăreni și el îi lovia pretutindinea, cu mâna sa vitează și nelăfrântă.

Mical-ogli, cum îi ziceau Turcii lui Mihaiu, era spaima Turcilor în toată întinderea împărăției turcești, asupra lui își vârsară focul mâniei cronicării turci și Sinan-Pașa în raportul său trimis Sultanului, după înfrângerea dela Giurgiu.

Aducerea aminte a groazei de Mihaiu s'a păstrat până azi în povești și poezii populare la Turci; iată o astfel de amintire, făcută în versuri de vestitul nostru poet Alexandrescu:

Spun că-n urma luptei, în Asia bogată.
Dacă Musulmanii vedeau câte-odată
Un armăsar ce'n preajmă-i cătă sforsând,
Cuprinși de-adâncă spaimă, ziceau cu înfiorare
Că el a vâzut umbra oca îngrășoare
A lui Mihaiu-Viteazul, asupra-le venind.

sim.

DIN LUME.

Germania.

Desvélirile făcute de *Bismarck* prin foaia sa „*Hamburger Nachrichten*“ urmează a da multă bătaie de cap stăpânirii de azi a Germaniei, care pe față pare a nu pune prea mare preț pe ele. Bărbații politici ai împărăției noastre asemenea s'au mândrit mult de aceste desvéliri. Foaia „*Hamburger Nachrichten*“ se ține tot tare în afacerea aceasta, răspunzând cu sumeție foii „*Reichsanzeiger*“ a cancelarului de azi, că cele desvélite de *Bismarck* nu-s nici-decum taine foarte însemnate, și că în învoiala încheiată pe ascuns cu Rusia nu-și nimic rușinos pentru Germania.

SCRISORI.

Valca-Chintăului, 6 Noemvrie 1896.

Conducător brav — popor brav.

În niște vremi așa de grele și dușmănoase pentru noi Românii, cari suntem atât de cereați și prigoniți pe toate cărările vieții publice, bucuria, pentru noi cesți din giural Clujului, unde doară mai mult ca ori-și-unde se arată ghiarele hidosului șovinism maghiar, a devenit un ce de tot rar.

Causa e de a se căuta parte în organele „*părintescului guvern*“, cari urmărind cu ochi răntăcioși și vicleni ori-ce paș al nostru, în zelul lor cel mare de a înăntul statul maghiar, tine a sufoca prin — „*dă cu Banffy*“ ori-ce mișcare și lucrare națională mai de dăi Dosmă, parte în nepăsarea, sau să zic mai bine în egoismul cel fără de saț al unor oameni pași în fruntea poporului, față de care arată un interes de tot puțin...

Cu atât mai mult ne înveselim însă, când dăm de câte un conducător, care lucră pentru binele adevărat al poporului. Unul din părțile noastre este dl *Augustin Cosma*, paroch gr.-cat. în *Feiurd*, preot adevărat, preot de-

dicat cu trup și suflet turmei cuvântătoare ce și-s'a încredințat spre păstorire.

Activitatea acestui părinte bun poate fi ca un exemplu via înaintea multor preoți de ai noștri...

Dar' ca să nu vatăm modestia acestui om, voiu lăsa să vorbească faptele cari sunt hotărâtoare.

Încă dela începutul funcționării sale de preot în susnumita comună, a lucrat cu un zél neobosit pentru *luminarea și deșteptarea iubitorilor săi poporeni*, pe cari cu durere îi vedea lipsiți chiar și de curoșintele începătoare culturale. Scopul în parte și-l vede împlinit, căci azi în satul d-sale, rar ai găsi om sub vîrstă de 40 ani, care să nu știe celi și scrie.

De sine să înțelege apoi, că aici au merite netăgăduite și învățătorii cari au fost la școala din comună, cari îndemnați de zelul părintelui bun și-au împlinit datorința cum se cuvine, ceea-ce le poate fi spre laudă...

Tot dl Cosma, prevăzînd primejdia ce poate ar amenința școala în viitor, a pus temelie unui *fond de bucate*, care azi, pe lângă toate că se folosește mai de mulți ani pentru plădirea învățătorului, numără peste 1000 de merțe în bucate, și încă crește mereu.

Oamenii din comuna sa, vîzînd lucrarea folositoare a parohului lor, s'au datat a-l prețui, ascultîndu-l cu bunăvoință.

Biserica frumoasă, corul bisericesc, școala și casele parohiale, fac fală deopotrivă preotului, ca și bunului popor din Feiurd.

Mărețea zidire școlară cu deosebire, ce și-a ridicat Feiurdenii cu începutul anului școlar, e de o adevărată mândrie națională.

Școala în mijlocul satului așa de frumoasă cum e și întru toate corăspunzătoare legilor, are înfășurare de tot plăcută. Ea cuprinde 2 săli de propunere, fiecare pentru câte 50 de școlari, 3 chilii pentru învățători, curtea de vară și iarnă, pivniță etc.

Pentru ridicarea acestei scoale, poporul, deși stors în mai multe privințe prin dări, aruncări de tot soiul, dar' sîtos de carte, lipsa căreia au ajuns a o pricepe, a jertit la 4 și 1/2 mii florini, pe lângă un adaus frumos de bani din partea preotului, ca îmbărbătare pentru lucrare.

În lucrul acesta atât de costisitor pentru o comună, în care jumătatea locuitorilor o formează Ungari reformați și catolici, are netăgăduită parte și harnicul învățător *Iuliu G. Martșan*, care zi și noapte alăturarea cu preotul au supravegheat lucrarea, însușind poporul prin cuvinte și fapte la lucru, în vederea căruia azi se desfășează călătorul.

O, barem de și-ar afla comuna aceasta cât mai mulți imitatori! De-ar pricepe toți Românii noștri lipsa învățătorii ca Feiurdenii, și ajunge departe!

Frați Români! Învățați-vă a vă lua cultura voastră din școlile românești, căci numai în ele puteți afla limba și strămoșeștile datine curate și nestirbite...

Jertfiți total pentru școale, căci ele sînt viața noastră!!

B.

CRONICĂ.

Procesul lui Trimbițoniu. Se știe, că nu de mult dl Trimbițoniu a fost osândit de curtea cu jurați din Cluj la 60 fl. amendă, pentru-că ar fi vătămât onoarea unui gendarm, Accusatul a dat recurs la curie, dar' aceasta — ca de obicei — a întărit hotărîrea de osândă.

Regele Sêrbiei la București. Vineri (4 Noemvrie n.) regele *Alexandru al Sêrbiei* a sosit cu o frumoasă suită de oficeri și bărbați politici de seamă la *București*, spre a vizita pe înțeleptul *Rege al României Carol I.* În tot cursul petrecerii sale, regele sêrbesc a fost primit cu mare dragoste atât de Regele Carol, de stăpînire și de popor. Dela *București* regele *Alexandru* a plecat Sâmbătă împreună cu Regele Carol la *Sinaia*, unde a fost primit cu aceeași dragoste, ear' în ziua următoare s'a reîntors în țeara sa, ducînd cu sine cele mai plăcute amintiri despre marea dragoste, cu care își știe primi Românul oaspeții săi.

La mormîntul marelui Gossdu. Tinerimea noastră universitară din Budapesta peregrinează, în semn de iubire și recunoștință, în fiecare an, la „ziua morților” la mormîntul marelui nostru binefăcător *Emanoil Gossdu*, care a lăsat o avere uriașe, din care să se dea ajutoare tinerilor universitari români din țeară, lipsiți de mijloace. Pelerinajul acesta se face la „ziua morților” după cîlindarul nou, căci după cel vechiu nu lasă stăpînirea ungurească. În anul acesta, la ziua amintită (1 Noemvrie n.), o mulțime de universitari români plecară la mormîntul marelui bărbat, purtînd în fruntea lor o frumoasă cunună cu triolorul nostru românesc. Ajunși la poarta cîmîterului, un căpitan n'a voit să deie voie de intrare. Arătînd însă unul dintre tineri o hîrtie dela poliție, prin care li-se da voie, sfîtosul căpitan a rămas opărit și și-a lăsat pe tineri să lupte. La mormînt așteptau mai multe familii românești, cari trăiesc în Budapesta. Unul dintre tineri a așezat deasupra mormîntului frumoasa cunună și apoi corul universitarilor cântă mai multe cântări de jale, ear' universitarii *N. Manoiu* și *I. Chendi* rostiră câte o vorbire bine simțită. După acestea universitarii noștri se întoarseră în aceeași bună rîduală pe la locuințele lor. Seara a avut o întrunire la o ospătărie, au fost de față vre-o 100 de oameni.

Ajutoare Din fundațiunea „*Andronic*” sînt a se da pe anul 1897 mai multe ajutoare pentru învățacei de orice meserie, pentru sodali eliberați în anul acesta și pentru sodali, cari sînt în stare a fi măiestri. La cererile de ajutoare au să se alătore: *carte de botz*, atestat comunal despre averea celui-ce cere ajutor sau a părinților sei, *atestat dela parohul locului despre familia lui*. Ajutoare pot cere numai români gr.-or. născuți în archidicesă. *Învățacei* să cere să aibă 12 ani împliniți, atestat bun că a cercetat cel puțin școala normală, contractul cu măiestrul lor. *Sodalii* trebuie să fi terminat învățătura lor în anul acesta, atestat dela măiestru despre buna lor purtare și despre cunoștința lor de limbă, atestat de adevăritare, dacă sînt membri la vre-o reuniune, *sodalii* cari pot deveni măiestri: certificatul de măiestru, să fie lucrat cel puțin 6 ani unul după altul ca calfe, să arete unde vreau se se așeze ca măiestri. Cererile să fie scrise și subscrise cu mîna proprie și adresate *consistorului archidicesan gr.-or, în Sibiu, până la 31 Decembrie st. v.*

Rușine lui! Vînzătorul *Csován János*, care spre nefericirea noastră se afla în fruntea gimnasiunii românești din Năsăud, a fost ales deputat de-al stăpînirii. Rușine și osândă nevrednicului!

Cunună principelui de Orléans cu archiducesa Maria Dorothea din casa noastră domnitoare s'a săvîrșit în 5 Nov. n. cu deosebită pompă în capela împărătească, din Viena. Au fost de față o mulțime de principii, archiduci și alți nobili.

Mandat uitat acasă. Ministrului de finanțe *Lukács László* și-s'a telegrafat îndată după alegerile de deputat din Abrud, că a fost ales deputat cu toate voturile. A doua zi primarul orașului plecă cu o deputație la Pesta, spre a-i duce ministrului mandatul. Deputația ajunsese în pace la Pesta, — dar' fără mandat. Primarul îl uitase acasă și astfel două zile trebuiră să aștepte trimișii după sosirea mandatului, pe care credeau că l-au adus cu sine!

Corteș — spânzurat. În mișcările de alegeri din *Nyiregyháza, Bukowinsky András*, a fost unul dintre cei mai înverșunați corteși ai candidatului *Kossuthist*. Acesta însă, cu toată strădania corteșului, n'a reușit. Ne-norocire a asta l'a mîhuit atât de adînc pe *Bukowinsky*, încât s'a spânzurat. În epistola lăsată în urmă, desperatul corteș a scris: „*Am căzut noi, numai putem rămînea în viață*”.

Scăpat dela moarte de un căne. Cănele de casă al unui țeran din *Petirs* (comitatul *Timiș*), a scăpat pe copilașul acestuia din gura morții. Țeranul cu soția sa se duseseră la 28 Oct. n. în *Lipova*, la alegerea de deputat, și lăsară singur pe copilașul lor de 5 ani. Seara se reîntoarseră în sat. Întrînd în casă, strigară pe copilaș; acesta nu era însă nicăiri. Îl căutară prin întreaga comună, dar' înzădar. Trei zile și trei nopți îl căutară fără a-l afla. Desperații părinți își bocișeră deja copilul, când vecinii îi făcuseră luători de seamă, că cănele lor rătăcește în toată noaptea prin pădure și din când în când se reîntoarce în sat, urlînd amar. Părinții crezură, că cănele a turbat și voiră să-l împuște dar' la rugărea vecinilor toșuși urmăriră pe căne în pădure. Cănele se opri înaintea unei gropi adînci. Părinții priviră înălăuntrul și cu bucurie aflară acolo pe copilașul lor, crezut pierdut. Cănd îl scoaseră de acolo, copilașul își veni în ori, dar' foamea într'atîta îl slăbise, încât abia putea vorbi. Dus acasă și supus unei gingașe îngrijiri, copilașul prinse din nou puteri. El povesti părinților că îndată ce ei se depărtaseră de acasă, el se duse în pădure, să strîngă gogoși de stejar. Aici căzu în acea groapă adîncă, din care nu putu eși singur.

Mourte dintr'o pișcătură de muscă. Un mașinist al căilor ferate din *Dobrițin* numit *Farkas István*, să dusesse zilele trecute la înmormîntarea unui cunoscut al seu. Pe cînd privea cu tăcere mortul așezat pe catafalca, o muscă de pe fața mortului sbură pe fața sa și-l pișcă. În scurtă vreme fața lui *Farkas* se umflă în mari chinuri și până să sosească medicul, nefericitului și-se invenină deja sîngele. Înveninarea se răspîndi atât de repede, încât mașinistul muri după câteva zile.

Deputatul Sucevei. La alegerea de deputat dieta în districtul *Sucevei* (*Bucovina*), ținută la 30 Oct. n. în *Suceava*, a reușit cu 70 din 80 de voturi date, dl *Varteres cavalier de Pruncul*, candidatul partidului național român din *Bucovina*. Alegerea a decurs în cea mai buna rîduală

„Concordia“. În 7 Noembrie n. s'a ținut aici în Sibiu cea dintâi adunare generală a acționarilor mării întreprinderi românești numită «Concordia» (Bunăînțelegere), care are de scop întemeierea unei mari prăvălii în Sibiu și a mai multor filiale prin alte orașe și sate românești, spre a putea întări și lăși negoțul românesc. Membrii în direcțiune s'au ales tot bărbați din direcțiunea „Albinci“, ear' de director zelosul tiner Dominiu Rațiu. funcționar la „Albina“.

În comitetul de supraveghere au fost aleși domnii: N. Penciu, Onoriu Tilea, Dr. L. Leményi, Dr. Ilie Ben și Dr. Vasile Bologa.

Un răspuns. În Nr. 42 al „Foi Poporului“ s'a publicat la cronică o „plânsoare“, împotriva preotului-capelan din Archita, Ioan Vătășan. Dl capelan vine șe se desvinovățească, trimițându-ne o scrisoare mai lungă, din care scoatem următoarele:

Dl capelan spune, că de 14 ani dînsul mereu a lucrat cu poporeniai săi la adunarea materialului trebuincios pentru biserică și că cu comitetul cel vechiu a făcut 120,000 bucați cărămizi. Astfel d-sa ne încredințează, că „comitetul vechiu și-a împlinit cu scumpătate datorițele sale“. După aceste pune vina la multe rele pe episcopul prim Niculae Baboș, care „lucra de capul său și cauzează daune bisericăști“, pentru cari îl face răspunzător în scrisoarea sa. Mai departe îndreaptă unele neadevăruri publicate, anume: că nu dela preotul, ci dela presbiterul luteran s'au cerut cărămizi, și că în România nu au adunat cei doi poporeni 300 fl., ci numai 239 fl. 24 cr. Aceste însă sunt slabe răspunsuri și nu-l scusă pe dl capelan, că și-a scos pas și n'a mers să adune bani în România. E frumos însă, că a adunat s. p. în Brașov 94 fl. pentru biserică și a. — Ar fi de dorit, ca să încete aceste urte certe dintre preot și fruntași și toți la olaltă să lucre pentru biserică și școală, ca bun sfârșit să se ajungă.

Constituire. Societatea de lectură „Ioan Popasu“ a junimii studioase dela institutul teologic-pedagogic gr.-or. român din Caransebeș s'a constituit pe anul 1896/7 în următorul mod: Președinte al societății dl profesor Gerasim Sêrb; vice-president al societății și president al comitetului Coriolan Zuiac, cl. c. III.; notariu I.: Valeriu Dabiciu, cl. c. III.; notariu II.: Solomon Bălint pedic. VI. bibliotecar: George Biiș, cl. c.; II. vicebibl.: Patrichie Râmneamțu ped. c. III.; cassariu Aureliu Sdicu, cl. c. II.; controlor: Ioan Stan, ped. c. IV., redactorul foii „Progresul“: Coriolan Zuiac, cl. c. III.; — Membrii în comitetul executiv al societății: Aureliu Ciulin și George Treța cl. c. III.; Radu Pirtea și Ioan Roșca, cl. c. II. Mihail Costescu și Aureliu Maghețiu, cl. c. I.; Petru Humița, ped. c. IV.; Mărian Groza, ped. c. III.; Nicolae Șola ped. c. II. și Ioan Jian, ped. c. I.

Capelan osândit. Capelanul Iosif V. Knezici din Raczeve, ținuse mai multe vorbiri împotriva legilor bisericăști-politice, pentru cari procuratura îi făcu proces. Acusa susține, că numitul capelan a ațtărat împotriva legilor, după-ce au intrat în vigoare, că în haine bisericăști, a făcut poporațiunea se jure împotriva căsătoriei civile; că ar fi provocat pe fetele

îmbrăcate în haine albe, să îmbrace haine negre, doare-ce de acum înainte ele vor fi cununate acolo, unde se dau pașapoarte pentru vite; și în sfârșit că a preamărit pe preotul ațtător Lepsényi. Tribunalul din Pesta osândi pe capelanul Knezici, pentru ațtătare vină împotriva religiei și preamărirea unei persoane osândite, la șese luni temniță și 250 fl. amendă. Tabla reg. ridică pedeapsa la un an temniță, hotărîre întărită și de Curie.

Nenorocire pe calea ferată. Trenul de persoane, care umblă între Sibiu și Copșamică, s'a ciocnit Luoi d. a., înaintea stației dela Ocna-Sibiului, cu o căruță. Conducătorul acestuia numit Felmér Jánoș a fost groaznic sfîrticat de locomotivă, așa încât nu peste mult a murit. Doi lucrători dela gară au suferit rane mai ușoare. Ei sînt îngrijiți la spitalul din loc. Nefericitul Felmér lasă în urma sa o văduvă cu 5 copii.

Că-i rea poamă dragostea! În Nadás (comit. Arad) trăia un om cu numele Nicolau Negru. Era împletitor de coșuri (corfe) și îi mergeau trebile bine. Ducea și o viață casnică fericită. Într'o bună dimineață însă, soția sa l-a părăsit cu necredință, și a fugit cu un flăcău din Hălmeagiu. Omul s'a supărat la început, încet cu încetul însă s'a împăcat cu soarta. Și-a căutat de treburile sale. La un trg de țeară din Lipova a făcut însă cunoștință cu o femeie necunoscută și s'a îndrăgît de moarte în ea. A cerut-o de soție, femeia s'a învoit, ear' bietul om în fericirea sa, i-a dat întreaga sa avere, câte-va sute de florini, munca sa de ani de zile. Femeia a luat banii și a perit. Negru nu i-a dat mai mult de urină. În neșazăl său, bietul om a fugit la munte, s'a ascuns de ochii lumii într'o vizuină, în care oamenii abia după câteva luni l-au aflat — mort. Nefericitul om a astupat adevărat singur intrarea în vizuină, cu pămînt săpat din lăuntru peșterii, și astfel a murit, îngropându-se singur de viu în peșteră!

Nu comandați „Călimdarul Poporului“ cu ramburs (utânvetel, Nachnahme), de oare-ce astfel costă prea mult. Simplu trimiteți banii prin mandat postal (cu 5 cr.) sau în marce postale.

Convocare.

Pe baza concludului comitetului central din 24 Oct. n. 1896 și în conformitate cu §-ul 20 din statute, am onoare a convoca a

VIII-a adunare generală ordinară

„Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului“
în Tilișca (în edificiul școlar)
pe Duminică, în 3/15 Noemv. a. c., la 11 ore a. m.

Program:

1. Presentarea raportului general al comitetului central, a rațiociniilor pe anul 1895 și proiectul de buget pe 1897.
2. Propuneri eventuale din partea membrilor.
3. Discurs despre cultura fânățelor și a poamelor.
4. Despre însemnătatea „Tovărășiilor agricole“.
5. Autenticarea protocolului ședinței.

Sibiu, 27 Octomvrie n. 1896.

Demetriu Comșa,
președinte.

R Î S.

Țiganul tot ca el.

Uu Țigan fu acusat, că a furat un purcel și legat de geandarmi a fost dus la județul.

Cum intra pe ușă îl întreabă:

— Măi Țigane, al cui e purcelul dela tine?

— Al meu, Măriata, zice Țiganul.

— Poți tu jura pe aceasta? — întreabă județul,

— Se fiu tot întreg al dracului, că purcelul e al meu.

— Nu așa, Țigane, — zice județul — se zici după mine. — Bine Măriata, voui zice.

— Scrie notarule ce zice Țiganul.

— Scrie notarule — ce zice Țiganul.

— Taci Țigane!

— Taci Țigane!

— Zi ce îți voui zice eu!

— Zi ce îți voui zice eu!

— Taci mișelule!

— Taci mișelule!

— Porcule!

— Porcule!

— Du-te dracului afară!

Atunci Țiganul o și luă la picior, strigînd: — Du-te dracului afară.

Corolanul

Pentru abonenții nostri.

POSTA REDACȚIEI.

Abonent nr. 168. Cu cambiul de 5 cr. pe an se se iec sumă mai mare de 75 fl. numai cât vine reperat. Percentele legale sînt 8%, dar' casele de păstrare pot lua și alte percente, sub titlul taxă de manipulație. Celelalte încredințează-le unui avocat.

Abonent nr. 1264 I. S. Cumpără-ți legea comunală dela „Tipografia“, (Sibiu), 45 cr. Taxele de zălogit sînt deosebite în comune; la primărie sau la direcțiunea notarului trebuie să le ații. A împușca o vită nu e iertat.

Abonentul nr. 952 (în A. I.) Carte de: Orțiuni, vomicii, starostii la ospete etc. se ații la instituțiul nostru „Tipografia“ (Sibiu, strada Poplăcii) una = 13 cr. și una mai mare cu 28 cr. dimpreună cu poșta. Trimite deci banii și o vei primi.

Abonentul nr. 6338. În cercul Sasca a fost ales fratele aceluia, care a risipit banii țerii.

Teodor A. în Ticv.-mic. Pentru cărțile ce se ceri să scrii la „Librăria diecesană“ din Caransebeș sau la Lugoj; acolo le ații.

Abonentul nr. 8990. Ia judecată e bine să se martori despre tocmală; se ceri să fie ascultat. Scoate-ți însă un atestat (taignis) dela un veterinar (dofor de vite), că ealul o cu suspin; acesta negru trebuie să-l ai la județ.

D. N. în Coșocna. „Credeul civil“ nu se poate publica. Vă rugăm a ne trimite alte lucrări.

Abonent nr. 200. Negoț mai mare cu piei de miel fac următorii trei coșocari din Brașov: Ioan Teodor, Henric Pfeminger și Sárosi. Toți trei locuiesc în strada Căldărarilor, (Kapu-utca). Adresează-te la unul din acestia sau la toți trei.

I. P. în Sind. După salariul d-tale de învățător n'ai să plătești, afară de dare (cl. IV.) nimic; numai dacă ai ceva avere, trebuie să plătești plata colectorală. Dacă te silesc, fă recurs la dir. financ. din Turda.

Abonent nr. 5437. I. Caută la planul comunei ce și-a fost holda atunci când s'a făcut cartea fondală și dacă te convingi că vecinii au ocupat din costura d-tale, — poți să le faci proces. Alta nu poți face.

2. Notariul comunal să facă inventar și scrisori de moarte despre cei morți, cerând pertractatea lăsanțului. Județul va spune cine e următorul, și apoi te moștenitorul poți lega contract.

Abonent nr. 8990. Legea de vînat nu-ți e dreptul se globești singur pe aceia cari umblă după vînat pe locul d-tale. Îți dă însă dreptul a-ți împușca la județul regesc, care are datorița a-ți globești.

Pentru redacție și editură responsabil: Ioan Moraria.
Proprietar: Pentru „Tipografia“ societate pe acționari: V. H. Gressnandt.

Tirgurile din săptămâna viitoare după c. l. vechiu.
Luni, 4 Noembrie: Hundrubechiu, Rășinari.
Mercuri, 6 Noembrie: Bistrița.
Joi, 7 Noembrie: Boroșineul-mare, Cernat, Ciuc-Carțalău, Frata-ungurească, Gârbăul-unguresc, Ghernesig, Goroslău-mare, Harasztkerék, Vințul-de-sus.
Finert, 8 Noembrie: Baia-de-Criș, Ciachi-Gârbău, Ibașfalău, Veneția-de-jos.
Sâmbătă, 9 Noembrie: Jimborul-mare.
Duminică, 10 Noembrie: Bilac.

Călimdarul săptămânii.

Zilele	Călimdarul vechiu	Călimd. nou	Soarele	
	Dum. a 25-a d. Ros., gl. 8, sft. 8.		răs.	ap.
Dum.	3 Muc. Achepsim	15 Leopold	7 29	4 31
Luni	4 Cuc. Ioanichie	16 Otmar	7 30	4 30
Marți	5 Muc. Galation	17 Grigorie	7 31	4 29
Merc.	6 P. Pavel Arch. Țar.	18 Odo Egum.	7 33	4 27
Joi	7 S. 33 Mei din Melit.	19 Elisabeta	7 34	4 26
Vineri	8 (†) Arch. Mich Gav.	20 Felice	7 35	4 25
Sâmb.	9 Muc. Onisifor	21 Intr. Născ.	7 36	4 24

Să oaută

3 învătăcei

la [2424] 1-1

Nicolae Losniția,
 enrelar în Seliște.

"Sentinela" institut de economie și credit ca societate pe acție în Satele-rose (Sira Ujfalu) efectuând toate operațiunile de bancă. După depuneri spre justificare se vese 6% și darea de venit. Direcțiunea.

[2395] 2-20

Foarte exact umblă

numai veritabilele orologe de buzunar helvețiene, în frumoase cutii de nickel, acoperite; umblă 36 ore, pe lângă cinstită garanție de 3 ani; [1953] 13-20

se află la

IULIU BĂRÖS,

orologier, optic și proprietar de cel mai mare deposit de

orologe, giuvaere, mărfuri de aur și argint.

Edificiul „Transilvaniei” Sibiu. Strada Cisnădiei nr. 3.

Kathreiner
 CAFEA DE MALTA KNEIPP

Secapătă pretulindent. - 1/2 Chilo 25 cr.

[3632] 12-12

Ce e a lui Kathreiner cafeaua de maltă Kneipp?

Aceasta e o cafea adevărată pentru familie și sănătate, care prin modul de fabricațiune a lui Kathreiner are plăcutul gust de cafea de boane și numai prin acesta, fără de celelalte avantagii, se deosebește această cafea de maltă de toate celelalte produse.

Cafeaua-Kathreiner este cel mai gustos, sănătos și leflin surogat la cafeaua de boane. E un product curat al naturii în boane întregi și se usează cu mare avantagiu în locul celei măcinăte,

în locul acelor surogate pentru cafea, cari sunt pentru publicul cumpărător necontrolabile, și cari prin cercoetări oficiose sau dovedit adese de falsificate prin adausuri străine. Începând ou o terțăitate, se pôte amesteca mai târziu cafea de boane cu cafea Kathreiner, și astfel pe lângă efectul neprețuit asupra sănătății, dobândești și un câstig în fiecare gospodărie.

Cafeaua Kathreiner este recomandată de cei mai renumiți medici și zilnic se dovedește ca un bun mijloc de consumat în institute publice și în sute de mil de familii. Și spură adecă fără adaus de cafea de boane, cafeaua Kathreiner este cel mai excelent mijloc de întărire precum și cel mai sănătos, ușor de consumat și totodată o beutură gustosă.

Nici o gospodină consolenșiosă sau mamă, nici un iubitoriu de cafea în genere, să nu întârzie, ca pentru propria sănătate să se folosească de cafeaua de maltă Kneipp. Numai să fie cu luare aminte la netrebnicile imitațiuni, prin cari publicul merou este expus înșelăciunii și să considere la cumpărare marea de pe pachetele originale albe cu numele

Kathreiner!

Precauțiune! În interesul propriu nu lăsați să se fiți momiți! Veritabilul „Kathreiner” nu poate și nu-l permis să se vândă cumpenit, sau în altfel de pachotațiu.

Hugo Lüdecke,

juvelier,

Sibiu, Piața-mare.

Există dela anul 1850,

recomandă depositul seu bogat asortat cu rechisite bisericesti, făcute strict după ritul gr.-or. și gr.-catolic, din cel mai bun metal, aurit ori argintit.

Cataloge ilustrate se trimit gratis.

Mai departe recomandă magazinul seu de

juvaere de aur și argint

de tot felul, de tot prețul. Toate sunt probate oficios. În atelierul seu renumit și vechiu se vând numai lucruri solide cu prețurile cele mai ieftine. [2078] 5-6

Comande și comisiuni prin postă se execută în grabă.

„Albina“, institut de credit și de econ., Sibiu.

Publicare de licitațiune.

Să face de vânzare din mână liberă pe calea licitațiunii livadia de circa 15 jugere catastrale introduse în prot. cărților funduare Nr. 44 a Sibiului sub A. + 1 ord. 3947 top., care formează proprietatea institutului de credit și de economii „Albina“ din Sibiu.

Licitațiunea se va ține Sâmbătă la 21 Noemvrie n. 1896, la oarele 10 a. m. în cancelaria advocațională a „Albinei“ (strada Baier Nr. 1) și se vor admite și oferte în scris, cari se vor desface după încheierea licitațiunii verbale.

Livadia e comasată într'o singură parcelă, încunghiuată din toate părțile cu șanțuri și situată în nemijlocită apropiere a orașului, imediat lângă drumul de țeară spre Șura-mare.

Condițiunile de licitare se pot vedea dela 16 Noemvrie încolo în fiecare zi, în oarele antimeridiane la cancelaria advocațională a institutului.

Sibiu, în 6 Noemvrie 1896.

[2889] 2-2

Direcțiunea.

Daruri potrivite de Crăciun.

Mașine de cusut Wertheim

cu cusătura dublă.

Fabricat germân de clasa primă, pentru folosință în casă și în industrie, furnizez din Viena la ori-care loc din monarchia Austro-Ungară. [2319, 2-3]

Masăină cu tâlpi (Hocharmige).	fl. 35.50
--------------------------------	-----------

Mașine de mână (Hocharmige).	fl. 31.50
------------------------------	-----------

Mașină Ringschiff	fl. 49.—
-------------------	----------

30 de zile timp de probă.	5 ani garanță.
---------------------------	----------------

Ori-care mașină, care în timpul de probă nu se va dovedi de corespunzătoare, o primesc îndărăt pe speșele mele.

Prospecte și mostre de cusut la cerere se dau gratis.

Casă de mașine de cusut

Louis Strauss

Firmă improtecolată.

Furni-or al

„Reuniunii amplotaiilor c. r. de stat“.

Viena, IV., calea Margarethen nr. 12 bl

Fabricatele mele

sunt în genere recunoscute de bune și ieftine!

Remontoir-nikel fl. 3.50; remontoir-argint $\frac{800}{1000}$ fl. 6.—; remontoir-anker Spiral-Brequet 15 bucăți fl. 10.—; 16 bucăți, 1 cutioară, calpac de sticlă fl. 12.—. Orologiu deșteptător, anker, luminător. calitatea primă fl. 1.70.

Regulator de tras odată pe zi fl. 5.75. Regulator de tras odată în 10 zile fl. 8.50. Catalog ilustrat de oroloage, lanțuri de oroloage, regulatoare, obiecte de aur și argint, până la cea mai fină sortă se trimite gratis și franco.

Ce nu convine, se schimbă sau se restituie prețul. [2250] 4-5

Eug. Karecker, fabrică de oroloage,

46, Bregenz (lângă lacul Boden).

Garanță de doi ani.

Pentru „Tipografia“, societate pe acțiuni: V. H. Dressnandt.

„LUGOSANA“

Institut de credit și de economii, ca societate pe acțiuni în Lugos.

Primește depuneri spre fructificare

sub următoarele condițiuni:

- a) Depuneri cu anunț de 30 zile cu 5%;
- b) „ „ „ 60 „ „ 5 $\frac{1}{2}$ %;
- c) „ „ făcute de biserici, școale, corporațiuni culturale, ori cu scop de binefacere cu 6%.

Darea de venit după interese o solvește institutul separat. După starea cassei depuneri până la 500 fl. v. a. se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere.

Depuneri se pot face și ridica și prin postă.

[1947] 94—

Direcțiunea.

Unt de post!

Unt de post!

Un rezultat important al invențiunilor este:

Untul de nucă de cocos,

o unsoare vegetabilă de cea mai fină calitate.

O dulce mâncare de post!

Se poate întrebuița la pregătirea mâncărilor atât la cele de dulce, la cărnuri, fripturi, lăptării, cât și la cele de post. [2257] 8-20

Mai gustos și mai bun decât oleiul de oliv.

O singură încercare va convinge pe ori-și-cine despre bunătatea acestui excelent articlu de traiu.

Atestate dela capacități eminente, ca și **Dr. Benedict** din **Viena** dovedesc.

Fabricant: Iuliu Granichstädten,**Viena, XVI., Seeböckgasse 24.**

Representant general pentru Ungaria:

Mauritiu Deutsch, Budapesta, VII., str. Rottenbiller 3.

La ori-ce întrebări se răspunde grabnic.

În Sibiu se poate procura exclusiv numai dela „Pravălia industriașilor români“, strada Cisnădiei nr. 27.

Unt de cocos.

Pentru tipar responsabil Iosif Marschall